

לאורכו של נחל חרוד

נחל חרוד הוא נחל איתן הזורם לאורך 32 ק"מ, ממרגלות גבעת המורה ועד למפגשו עם נהר הירדן. במסלולו, מעמק יזרעאל לעמק חרוד ומשם לבקעת בית שאן, משמש הנחל כעורק הניקוז הראשי של עמק חרוד. סיור משביל "נחל עמל קדום" לשביל בין הגשרים

כתב וצילם: ד"ר דרור בן-יוסף, מנהל מרכז חינוך והסברה גליל תחתון-עמקים, רשות הטבע והגנים

גשר הקנטרה. מבט לכיוון מערב

המתוארים להלן מפאת זיהום. יש להצטייד במי שתייה ובמפת סימון שבילים מס' 3.

מסלול 1:

שביל "נחל עמל קדום"

את המסלול, שאורכו כ-4 ק"מ, נתחיל מצומת נחל הקיבוצים בין הקיבוצים ניר דוד למסילות (כ-50 מטר מזרחית לצומת הכבישים 669-6667). המסלול מתאים

ונופש המחבר בין פינות חמד, אתרי מים, טבע ומורשת.

לפני הכול

המסלול, הכולל את מרוצו התחתון של הנחל בנוי משני חלקים: האחד, סיור לאורך שביל "נחל עמל קדום", והשני, סיור לאורך שביל בין הגשרים. בהוראת משרד הבריאות חל איסור רחצה במי נחל חרוד בקטעים

שנת 1992 הוקמה מינהלת נחל חרוד אשר שותפים לה קרן קיימת לישראל, רשות ניקוז ירדן דרומי, המשרד להגנת הסביבה, רשות הטבע והגנים, החברה הממשלתית לתיירות ורשויות מקומיות השוכנות באגן הנחל. היעד העיקרי שהציבה המינהלת היה שיקום הנחל כאפיק ניקוז מוסדר, כמוביל מים שפירים וכמוקד לתיירות

קיר הטרורטין. על גדתו הדרומית של נחל חרוד

הגשר הקטוע. מבט לכיוון מזרח

לבעלי רכב משפחתי, לרוכבי אופניים ולהולכי רגל. הכניסה למסלול לצד כביש 6667, שם נראה שלט עץ בולט: נחל חרוד, שביל "נחל עמל קדום".

נפנה לכיוון צפון-מערב וניסע לאורך שביל כורכר בהיר (המסומן באדום). לאחר כ־50 מטר פונה השביל ימינה (לכיוון צפון-מזרח) לאורכו של נחל חרוד. לצדי הנחל אפשר להבחין בצמח הקנה המלווה את גדותיו לכל אורכו, בעופות מים ובבריכות דגים. במקום הותקנו מרפסות נאות לתצפית על ציפורים וכן גשרי עץ מעל הנחל למעבר אדם. כעבור כשני ק"מ נגיע לחניון הקנטרה (יש לפנות שמאלה על פי השילוט). במקום חניה, ספסלים וצל של איקליפטוסים.

שרידי גשר קנטרה (גשר הקשתות) המרשים, הבנוי בזלת, ניצבים מעל נחל חרוד. על הגשר עוברת אמת מים צרה (אקוודוקט) שבעבר משכה את מימיה מנחל עמל והובילה אותם לשטחים שמצפון לנחל חרוד. הגשר, שנבנה ככל הנראה בתקופה הממלוכית (1260-1517 לספירה), היה במקורו בעל שלוש קשתות - כיום נותרו רק שתיים. בתקופת המנדט הבריטי תוקנה אמת המים הקטועה ונבנתה מבטון. מתחת לגשר יש בריכה יפה ולצדה שרידי קיר טרורטין (נטף נחלים) שנוצר מהרבדת מי הנחל במשך מאות שנים. הולכי הרגל יכולים לחצות את הנחל דרך האמה ולפנות ימינה (מזרחה) להמשך המסלול.

נחזור למסלול הכורכר ונמשיך מזרחה לאורך הנחל. כעבור כ־200 מטר נחצה את הנחל מגדתו הדרומית לצפונית, דרך גשר אירי יצוק בטון (לא מומלץ בחורף, כאשר הנחל גואה!). נמשיך בשביל מזרחה לאורך הנחל עוד כשני ק"מ (לקראת סוף המסלול יש חניון ומגרש משחקים) עד למוצאו בכביש 7078, צפונית-מערבית לבית שאן.

מסלול 2:

שביל בין הגשרים

המסלול, שאורכו כקילומטר, מתחיל ממזרח לכביש 7078 (במקום יש חניה מסודרת) ומיועד להולכי רגל, לנכים (מסלול אספלט) ולרוכבי אופניים. אין כניסה לכלי רכב ממונעים.

מעל ערוץ הנחל שפעם נתן לו חיים. את המסלול נסיים למרגלות גן לאומי בית שאן - סקיתופוליס (יש להיצמד למסלול הדרומי הסמוך לתל), מול "הגשר הקטוע". גשר זה נמצא מצפון לשרידי העיר הרומית-ביזנטית של בית שאן, ומכונה גם שער דמשק. ככל הנראה, הגשר נבנה בתקופה הביזנטית, ושימש כשער כניסה חשוב לעיר וכמחסן למטען וסחורות.

נחזור על עקבותינו בשביל בין הגשרים עד החניה של כביש 7078 וניפרד לשלום מהמקום שבו סיירנו לאור דבריו של אשתורי הפרחי (בספרו "כפתור ופרח"), מהמאה ה־14 לספירה: "בית שאן... יושבת על מים רבים, מי מנוחות, ארץ חמדה ומבורכת ושבעת שמחות. כגן השם תוציא צמחה ולגן עדן פתחה".

תחילת המסלול מהגשר המכונה הגשר הרומי, הניצב מעל נחל חרוד, בשוליים המערביים של גן לאומי בית שאן. אפשר שביסודו נבנה הגשר בתקופה הרומית, אולם בתקופה המוסלמית שופץ המבנה והושמש מחדש. בסמוך השתמרו שרידיה של טחנת הקמח טחנת א־תום (טחנת התאומים), שהייתה בעלת שתי ארובות. נמשיך במורד השביל הסלול והמתפתל לאורך נחל חרוד. במקום עצי איקליפטוס רבים המספקים צל, עצי שיזף ושיחי מלוח וכלך. כעבור כ־400 מטר נעבור מתחת לקשת בזלת ובהמשך נתרשם מצלילו המרגיע של הנחל. לאורך השביל נבנו כמה גשרי עץ החוצים את הנחל, ומהם אפשר לצפות לעבר צבי המים הרבים שבתוך הנחל. מימינו נבחין בשרידיו המרשימים של תל בית שאן המשקיף גא